

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра теорії держави та права

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор НАВС
полковник поліції
Станіслав ГУСАРЄВ
2023.07.2023

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Статус дисципліни	обов'язкова
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти	магістр
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Освітня програма	Право
Форми здобуття вищої освіти	денна/заочна
Мова навчання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

Київ – 2023 рік

Розробник(и):

Оксана ЛАПКА – доцент кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Денис ТИХОМИРОВ – доцент кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри
протокол від 20 липня 2023 року № 23

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Схвалено науково-методичною радою НАВС
протокол від 28.07.2023 року № 11

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЕВ

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __)
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від __. __. 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від __. __. 202_ № __

Завідувач кафедри

Максим ПЕНДЮРА

Голова НМР

Станіслав ГУСАРЕВ

1. Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність» є система наукових теоретичних положень про нормотворчу діяльність, а також особливості національного та міжнародного нормотворчого процесу та нормотворчої техніки.

Пререквізити: Право Європейського Союзу, Юридична компаративістика.

Постреквізити: Сучасні тенденції регулювання трудових правовідносин, Стажування, Правове регулювання економіки.

Мета та завдання навчальної дисципліни. Метою навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність» є набуття здобувачем вищої освіти знань щодо теоретичних та методологічних засад нормотворчої діяльності, як окремого виду юридичної діяльності, а також а також навички та вміння підготовки проектів різних видів нормативно-правових актів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Нормотворча діяльність» є формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань про нормотворчість як форму юридичної діяльності; нормотворчий процес в цілому та особливостей його здійснення з врахуванням розробки різних видів нормативно-правових актів та юридичної техніки.

Програмні компетентності (інтегральні, загальні та фахові) відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів ступеня наукового доктора філософії:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК10. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні компетентності:

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК14. Здатність самостійно готувати проекти нормативноправових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

СК 16. Здатність виявляти проблемні питання правозастосування та формувати пропозиції щодо їх вирішення.

Результати навчання:

– Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (РН-1);

– Оцінювані достовірність інформації та надійність джерел ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності (РН-8);

– Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права. (РН-10);

– Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції (РН-11);

– Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу (РН-12);

– Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини (РН-16);

– Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності (РН-17).

Знання, уміння, навички. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі другого (магістерського) ступеня вищої освіти повинні:

знати:

– сутність, зміст, функції та принципи нормотворчої діяльності;

– стадії нормотворчого процесу та їх зміст;

– особливості підготовки різних видів нормативно-правових актів;

– методологічні підходи до розуміння юридичної техніки, її види та

форми;

– сутність тлумачення як елементу правотворчої діяльності, його види та способи;

– особливості діяльності підрозділів, які здійснюють нормотворчу діяльність;

– аналізувати та визначати потреби удосконалення нормотворчої діяльності;

– можливі нормотворчі прогалини, помилки та заходи їх усунення.

уміти:

– давати усні та письмові аргументовані відповіді з питань навчальної дисципліни;

– уміти забезпечувати законність, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов’язків;

– уміти розробляти нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності;

– використовувати знання та вміння для надання кваліфікованих юридичних висновків й консультацій щодо особливостей нормотворчої діяльності;

– здійснювати дослідження проблем нормотворчої діяльності;

– викладати юридичні дисципліни на високому теоретичному й методичному рівнях, впроваджувати інноваційні технології, методи і засоби навчання;

– здійснювати правове виховання.

навички:

– використовувати понятійно-категоріальний апарат при вирішенні правових проблем;

– здійснювати власні наукові дослідження з проблем, що входить до предмету початкової дисципліни;

– застосувати теоретичні знання для високопрофесійного виконання службових обов’язків в процесі нормопроектувальної діяльності;

– практично застосовувати набуті знання при підготовці наукових статей та тез;

– формулювати та обґрунтовувати правові висновки, пропозиції, рекомендації.

– здатність інтерпретувати рішення ЄСПЛ у контексті предметної галузі дослідження.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни			
	Денна форма здобуття вищої освіти		заочна форма здобуття вищої освіти	
	д/б	кcf	д/б	кcf
Кількість кредитів ECTS – 3	Рік підготовки			
	1	1	1	1
	Семестр			
	2	2	1-2	1-2
Загальна кількість годин – 90	Лекції			
	10	10	6	6
	Семінарські			
	10	10	8	8
	Практичні			

	20	20	6	6
	Самостійна робота			
	50	50	70	70
	Вид контролю			
	залік		залік	

3. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем.	п.	с.р.		л	сем.	п.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Нормотворчість як форма юридичної діяльності	10	2		2	6	9	2			6
Тема 2. Нормативно-правовий акт як офіційний юридичний документ	14		2	4	8	10		1	2	8
Тема 3. Нормотворчий процес. Особливості підготовки нормативно-правових актів.	18	2	2	4	10	8		1	1	6
Тема 4. Юридична техніка.	16	2	2	2	10	13	2	2	1	8
Тема 5. Тлумачення як елемент нормотворчої діяльності.	16	2	2	4	8	8		2	2	4
Тема 6. Міжнародна нормотворчість.	16	2	2	4	8	12	2	2		8
Всього годин	90	10	10	20	20	90	6	8	6	70
Форма підсумкового контролю: залік										

4. Плани навчальних занять за видами

Лекційне заняття – 2 год.

Тема 1. Нормотворчість як форма юридичної діяльності

Питання лекційного заняття:

1. Правотворчість, нормотворчість, законотворчість: аспекти співвідношення.
2. Принципи та функції нормотворчої діяльності.
3. Класифікація нормотворчості.

Практичне заняття – 2 год.

Тема 1. Нормотворчість як форма юридичної діяльності

Питання до практичного заняття:

1. Virішення тестових завдань, що стосуються поняття, видів та функцій нормотворчості.
2. Робота над помилками.

Семинарське заняття – 2 год.

Тема 2. Нормативно-правовий акт як офіційний юридичний документ

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та ознаки нормативно-правових актів. Юридична сила нормативно-правових актів.
2. Види нормативно-правових актів
3. Чинність та дія нормативно-правових актів.
4. Державна реєстрація нормативно-правових актів: порядок та проблеми.

Практичне заняття – 4 год.

Тема 2. Нормативно-правовий акт як офіційний юридичний документ

Питання до практичного заняття:

1. Virішення тестових завдань, що стосуються поняття, видів та чинності нормативно-правових актів.
2. Робота над помилками.
3. Обговорення virішених практичних завдань із теми, що містяться в завданнях для самостійної роботи.

Лекційне заняття – 2 год.

Тема 3. Нормотворчий процес. Особливості підготовки нормативно-правових актів.

Питання лекційного заняття:

1. Нормотворчий процес: поняття, ознаки, стадії.
2. Особливості правотворчості народу як основного джерела влади.
3. Своєрідність підготовки нормативно-правових актів і підзаконних актів державними органами.
4. Характеристика правотворчості недержавних організацій.

Семінарське заняття – 2 год.

Тема 3. Нормотворчий процес. Особливості підготовки нормативно-правових актів.

Питання до семінарського заняття:

1. Нормотворчий процес: поняття, ознаки, стадії.
2. Особливості правотворчості народу як основного джерела влади.
3. Своєрідність підготовки нормативно-правових актів і підзаконних актів державними органами.
4. Характеристика правотворчості недержавних організацій.

Практичне заняття – 4 год.

Тема 3. Нормотворчий процес. Особливості підготовки нормативно-правових актів.

Питання до практичного заняття:

1. Вирішення тестових завдань, що стосуються поняття та системи права, правовідносин, форм реалізації права.
2. Робота над помилками.
3. Обговорення вирішених практичних завдань із теми, що містяться в завданнях для самостійної роботи.

Лекційне заняття – 2 год.

Тема 4. Юридична техніка.

Питання лекційного заняття:

1. Юридична техніка: поняття, елементи, вимоги.
2. Види юридичної техніки. Нормопроекування.
3. Структура проекту нормативно-правового акту.
4. Правові терміни та оціночні поняття в юридичній техніці. Юридичні конструкції.

Семінарське заняття – 2 год.

Тема 4. Юридична техніка.

Питання до семінарського заняття:

1. Юридична техніка: поняття, елементи, вимоги.
2. Види юридичної техніки. Нормопроекування.

3. Структура проекту нормативно-правового акту.
4. Правові терміни та оціночні поняття в юридичній техніці. Юридичні конструкції.

Практичне заняття – 2 год.

Тема 4. Юридична техніка.

Питання до практичного заняття:

1. Вирішення тестових завдань, що стосуються елементів юридичної техніки.
2. Робота над помилками.
3. Обговорення вирішених практичних завдань із теми, що містяться в завданнях для самостійної роботи.

Лекційне заняття – 2 год.

Тема 5. Тлумачення як елемент нормотворчої діяльності.

Питання лекційного заняття:

1. Загальна характеристика (поняття, види офіційного тлумачення, способи) юридичного тлумачення .
2. Процес юридичного тлумачення: елементи, стадії.
3. Тлумачення і конкретизація як стадії нормотворчої діяльності. Інтерпретаційний акт.

Семінарське заняття – 2 год.

Тема 5. Тлумачення як елемент правотворчої діяльності.

Питання до семінарського заняття:

1. Загальна характеристика (поняття, види офіційного тлумачення, способи) юридичного тлумачення .
2. Процес юридичного тлумачення: елементи, стадії.
3. Тлумачення і конкретизація як стадії нормотворчої діяльності. Інтерпретаційний акт.

Практичне заняття – 4 год.

Тема 5. Тлумачення як елемент правотворчої діяльності.

Питання до практичного заняття:

1. Вирішення тестових завдань, що стосуються поняття та системи права, правовідносин, форм реалізації права.
2. Робота над помилками.
3. Обговорення вирішених практичних завдань із теми, що містяться в завданнях для самостійної роботи.

Лекційне заняття – 2 год.

Тема 6. Міжнародна нормотворчість.

Питання лекційного заняття:

1. Поняття та сутність міжнародної нормотворчості. Принципи міжнародної правотворчості.
2. Особливості міжнародного правотворчого процесу . Суб'єкти міжнародної правотворчості.
3. Вплив міжнародної судової практики на правотворчий процес.
4. Шляхи вдосконалення міжнародної та національної нормотворчої діяльності.

Семінарське заняття – 2 год.

Тема 6. Міжнародна нормотворчість.

Питання до семінарського заняття:

1. Поняття та сутність міжнародної нормотворчості. Принципи міжнародної правотворчості.
2. Особливості міжнародного правотворчого процесу . Суб'єкти міжнародної правотворчості.
3. Вплив міжнародної судової практики на правотворчий процес.
4. Шляхи вдосконалення міжнародної та національної нормотворчої діяльності.

Практичне заняття – 4 год.

Тема 6. Міжнародна нормотворчість.

Питання до практичного заняття:

1. Virішення тестових завдань, що стосуються поняття та системи права, правовідносин, форм реалізації права.
2. Робота над помилками.
3. Обговорення вирішених практичних завдань із теми, що містяться в завданнях для самостійної роботи.

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Практикум

Тема 1. Нормотворчість як форма юридичної діяльності

Реферати (доповіді):

1. Нормотворчість як форма юридичної діяльності.

2. Законотворчість як основна конституційно-правова форма ухвалення законів.
3. Функціональне призначення нормотворчої діяльності.
4. Види нормотворчості за формами участі в ній держави.
5. Принципи нормотворчої діяльності.
6. Рівні нормотворчої діяльності.
7. Участь громадянського суспільства у правотворчій діяльності.

Тестові завдання

1. Поняття «нормотворчість» і «правотворчість» — це:

- a) тотожні поняття;
- b) поняття «правотворчість» є більш широким, ніж «нормотворчість»;
- c) поняття «нормотворчість» є більш широким, ніж «правотворчість»;
- d) самостійні і не пов'язані між собою поняття.

2. Поняття «нормотворчість» і «нормоутворення» — це:

- a) тотожні поняття;
- b) поняття «нормотворчість» є більш широким, ніж «нормоутворення»;
- c) поняття «нормоутворення» є більш широким, ніж «нормотворчість»;
- d) самостійні і не пов'язані між собою поняття.

3. Суб'єктами нормотворчої діяльності є:

- a) державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування; громадські організації; підприємства, установи та організації;
- b) громадяни України; державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування;
- c) громадяни України; державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування; громадські організації; підприємства, установи та організації;
- d) державні органи влади і посадові особи; органи місцевого самоврядування.

4. Нормотворчість – це:

- a) особлива діяльність держави в особі спеціально уповноважених на це владних суб'єктів, спрямована на нормативне закріплення суспільних потреб та інтересів і забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод громадян та їх ефективного захисту;
- b) особлива діяльність громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування, спрямована на нормативне закріплення суспільних потреб та інтересів і забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод громадян та їх ефективного захисту;
- c) особлива діяльність держави в особі спеціально уповноважених на це владних суб'єктів, спрямована на нормативне закріплення державних потреб та інтересів;
- d) особлива діяльність громадянського суспільства, а також держави в особі спеціально уповноважених на це владних суб'єктів, спрямована на нормативне закріплення державних потреб та інтересів.

5. Рівні нормотворчості:

- a) А. загальна нормотворчість, спеціальна нормотворчість;
- b) Б. загальна нормотворчість, відомча нормотворчість;
- c) В. загальна нормотворчість, відомча нормотворчість, місцева нормотворчість, локальна нормотворчість;
- d) Г. відомча нормотворчість, місцева нормотворчість, локальна нормотворчість.

6. Нормотворчість, що полягає у попередньому дозволі одного суб'єкта нормотворчості іншому видавати нормативно-правові акти з регулювання відносин, що входять до предмета відання першого, — це:

- a) делегована нормотворчість
- b) санкціонована нормотворчість
- c) спільна нормотворчість
- d) безпосередня нормотворчість.

7. Результативність нормопроектної діяльності досягається зазвичай за умови єдності трьох компонентів:

- a) суб'єкт, об'єкт, зміст
- b) пізнання, діяльність та результат
- c) суб'єкт, діяльність, результат
- d) суб'єкт, пізнання, результат.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте поняття та ознаки правотворчості.
2. Здійсніть співвідношення правотворчості та законотворчості.
3. Сформулюйте визначення нормотворчості.
4. Проаналізуйте ознаки нормотворчості.
5. Здійсніть співвідношення правотворчості та нормотворчості.
6. Сформулюйте визначення правового акту органу публічної влади.
7. Здійсніть видову характеристику правових актів органів публічної влади.
8. Вкажіть рівні нормотворчості органів публічної влади.
9. Назвіть функції нормотворчості органів публічної влади.
10. Здійсніть класифікацію нормотворчості органів публічної влади.
11. Охарактеризуйте принципи нормотворчої діяльності.
12. Проаналізуйте функції нормотворчої діяльності.
13. Що є результатом нормотворчої діяльності.

Практичні завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю основних термінів теми: «Спільне і відмінне між поняттями правотворчість та законотворчість»; «Спільне і відмінне між поняттями правотворчість та нормотворчість»:

поняття	спільне	поняття
<i>правотворчість</i>		<i>законотворчість</i>
	відмінне	

поняття	спільне	поняття
<i>правотворчість</i>		<i>нормотворчість</i>
	відмінне	

2. Заповніть таблицю (вказіть різновиди нормотворчості за певними критеріями):

<i>Критерії</i>	<i>Різновиди</i>
<i>1) за суб'єктами нормотворчості диференціюється на</i>	а) б)
<i>2) залежно від форм створюваного права</i>	
<i>3) за формами участі в нормотворчості держави</i>	
<i>4) за формою</i>	
<i>5) за юридичною силою актів</i>	

3. Основою всієї нормотворчої діяльності в державі є Конституція України 1996 року. Саме цей фундаментальний юридичний документ визначає систему органів влади, що діють в Україні, їхні повноваження, право на ухвалення нормативних актів, встановлює загальний порядок правового регулювання суспільних відносин в Україні та певні процедури розгляду законодавчих актів Верховною Радою України (парламентом).

Виберіть з Основного закону (Конституції України) норми, які встановлюють конституційні засади для нормативної та нормотворчої діяльності в Україні.

Тема 2. Нормативно-правовий акт як офіційний юридичний документ

Реферати (доповіді):

1. Юридичний документ як носій правової інформації.
2. Види юридичних документів.
3. Чинність та дія нормативно-правових актів: співвідношення понять.
4. Територіальний та екстериторіальний принципи дії нормативно-правових актів в просторі.

Тестові завдання

1. На відміну від актів виконання і застосування норм права нормативні акти:

А. адресуються будь-якому суб'єкту, який бере або може взяти участь у відносинах певного виду;

Б. адресуються окремим суб'єктам, які беруть або можуть взяти участь у відносинах певного виду;

В. адресуються державно-владним суб'єктам, які беруть участь у відносинах певного виду;

Г. адресуються громадянам, які беруть або можуть взяти участь у відносинах певного виду.

2. Підзаконні нормативно-правові акти поділяються на:

- a) відомчі, місцеві, локальні;
- b) урядові, відомчі, місцеві;
- c) загальні, відомчі, місцеві, локальні;
- d) урядові, відомчі, місцеві, локальні.

3. Нормативно-правовий акт компетентного органу, виданий на підставі закону, відповідно до закону і для його виконання це:

- a) Закон.
- b) Підзаконний нормативно-правовий акт.
- c) Правовий прецедент.
- d) Міжнародний договір.

4. Письмове рішення правозастосовного органу держави у конкретній справі, яке є обов'язковим при вирішенні аналогічних справ це:

- a) Рішення суду.
- b) Правова аналогія.
- c) Правовий прецедент.
- d) Правовий припис.

5. Специфічним видом нормативних актів локального рівня є:

- a) акти, що приймаються керівником-єдиноначальником;
- b) акти, що приймаються установчими зборами, трудовим колективом;
- c) акти, що приймаються керівником та трудовим колективом;
- d) акти, що приймаються керівником та установчими зборами.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте поняття та ознаки нормативно-правового акту.
2. Здійсніть співвідношення нормативно-правового та правозастосовного актів.
3. Здійсніть класифікацію нормативно-правових актів.
4. Проаналізуйте особливості законів, прийнятих шляхом всеукраїнського референдуму.
5. Сформулюйте визначення відомчого підзаконного нормативно-правового акту.
6. Здійсніть характеристику *прирівняних до законів актів*.
7. Вкажіть особливості моделюючих актів.
8. Здійсніть співвідношення понять «чинність» та «дія» нормативно-правових актів.
9. Вкажіть особливості дії нормативно-правових актів.
10. Здійсніть класифікацію підзаконних нормативно-правових актів.

Практичні завдання:

1. Основою всієї нормотворчої діяльності в державі є Конституція України 1996 року. Саме цей фундаментальний юридичний документ визначає систему органів влади, що діють в Україні, їхні повноваження, право на ухвалення нормативних актів, встановлює загальний порядок правового регулювання суспільних відносин в Україні та певні процедури розгляду законодавчих актів Верховною Радою України (парламентом).

Виберіть з Основного закону (Конституції України) норми, які встановлюють конституційні засади для нормативної та нормотворчої діяльності в Україні.

2. Виходячи із загальної структури нормативно-правового акта, проаналізуйте структурні елементи Закону України та підзаконного акту Верховної Ради України (на вибір). У формі таблиці вкажіть їх спільні та відмінні елементи.

<i>Спільне</i>	<i>Відмінне</i>
а)	а)
б)	б)

3. Для державної реєстрації наказу Міністра фінансів до Міністерства юстиції України були подані його назва, дата прийняття і номер акта. Міністерство юстиції відмовило в реєстрації цього документа, посилаючись на неповноту поданої інформації. Дайте юридичний аналіз ситуації. Які вимоги до структури правового акту закріплені в законодавстві? Чи правомірні дії Міністерства юстиції України?

Тема 3. Нормотворчий процес. Особливості підготовки нормативно-правових актів.

Реферати:

1. Особливості нормотворення в системі публічної влади в сучасних умовах.
2. Співвідношення національної та міжнародної правотворчості.
3. Функції правотворчості органів публічної влади.
4. Стадії нормотворчого процесу органів публічної влади (на вибір).
5. Проблеми підготовки проекту відомчого нормативно-правового акту.
6. Етапи нормотворчого процесу в МВС України.

Тестові завдання

1. Підготовка проекту нормативно-правового акта – це:

- a) цілеспрямована діяльність, що складається із взаємопов'язаних послідовних дій, результатом яких має стати закон
- b) діяльність суб'єктів права, результатом якої є видання нормативно-правового акту
- c) цілеспрямована та поступова діяльність, що складається із взаємозумовлених та взаємопов'язаних послідовних дій, результатом яких має стати акт, спрямований на задоволення потреб суспільства і держави
- d) цілеспрямована та поступова діяльність суб'єктів правотворчості, що полягає у їх діяльності з видання нормативно-правового акту

2. Проект нормативно-правового акта повинен:

- a) не повторювати норм права, які містяться в інших нормативно-правових актах
- b) бути внутрішньо узгодженим, мати логічно побудовану структуру
- c) бути ясным, чітким, зрозумілим, стислим, компактним та послідовним
- d) всі відповіді вірні

3. Під відомчою нормотворчістю слід розуміти:

- a) діяльність уповноважених керівників центральних органів виконавчої влади, які у межах своєї компетенції створюють законодавчі акти шляхом створення, зміни, доповнення, скасування правових норм, спрямованих на регулювання тих суспільних відносин, які входять до сфери їх управління
- b) діяльність уповноважених керівників центральних органів виконавчої влади, які у межах своєї компетенції створюють відомчі підзаконні акти шляхом створення, зміни, доповнення, скасування правових норм, спрямованих на регулювання тих суспільних відносин, які входять до сфери їх управління
- c) діяльність суб'єктів правотворчості, які створюють правозастосовні акти, спрямовані на регулювання тих суспільних відносин
- d) діяльність центральних органів виконавчої влади, яка полягає у

створенні, зміні, скасуванні правових норм, спрямованих на регулювання тих суспільних відносин

4. Вкажіть основні стадії нормотворчого процесу:

a) прийняття рішення про підготовку проекту нормативно-правового акта; прийняття нормативно-правового акта; промульгація нормативно-правового акта; офіційне оприлюднення нормативно-правового акта

b) планування нормотворчої діяльності; внесення проекту нормативно-правового акта суб'єкту нормотворення; набрання чинності нормативно-правового акта

c) нормотворча ініціатива; нормопроекування; попередній та офіційний розгляд проекту нормативно-правового акту; прийняття, підписання та офіційне оприлюднення НПА

d) нормотворча ініціатива; нормопроекування; промульгація нормативно-правового акта; офіційне оприлюднення нормативно-правового акта

5. За підставами для проведення правова експертиза може бути:

a) первинною, повторною, додатковою і контрольною

b) одноособовою або груповою

c) повторною або додатковою

d) первинною або вторинною

6. Порядок проведення правової експертизи проекту нормативно-правового акта включає такі стадії:

a) концептуальна оцінка; системно-юридична оцінка; юридико-технічна оцінка; експертний висновок

b) визначення типових характеристик нормативно-правового акта; визначення ступеня відповідності проекту нормативно-правового акта в цілому та окремих його елементів вимогам юридичної техніки; формулювання загального висновку

c) концептуальна оцінка; визначення ступеня відповідності проекту нормативно-правового акта в цілому та окремих його елементів вимогам юридичної техніки; юридико-технічна оцінка

d) юридико-технічна оцінка; експертний висновок

7. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України готується:

a) у разі затвердження, прийняття або приєднання до міжнародних договорів

b) з оперативних, організаційно-розпорядчих або інших питань

c) з питань визнання такими, що втратили чинність, постанов Кабінету Міністрів України, або їх скасування

d) з питань затвердження положення або іншого нормативно-правового акта

8. На якій стадії нормотворчого процесу готуються супровідні

документи до проекту відомчого нормативно-правового акту

- a) обговорення проекту у правотворчому органі
- b) прийняття чи затвердження проекту нормативно-правового акту
- c) внесення проекту акту до правотворчого органу
- d) правильна відповідь відсутня

Завдання для самостійної роботи:

- 1. Розкрийте особливості передпроектної стадії нормотворчого процесу.
- 2. Охарактеризуйте сутність нормопроекування як стадії нормотворчого процесу.
- 3. Назвіть основні завдання юридичного нормопроекування.
- 4. Вкажіть суб'єктів юридичного проектування.
- 5. Назвіть завдання правової експертизи проекту нормативно-правового акта.
- 6. Вкажіть стадії проведення правової експертизи проекту нормативно-правового акта.
- 7. Назвіть загальні принципи нормопроекування.
- 8. Розкрийте особливості нормопроекування у процесі законотворчої діяльності.
- 9. Розкрийте особливості нормопроекування у процесі діяльності Кабінету Міністрів України.
- 10. Розкрийте особливості нормопроекування у процесі відомчої нормотворчої діяльності.

Практичні завдання:

- 1. Заповніть таблицю (вкажіть загальні та спеціальні принципи нормотворчості):

<i>Загальні</i>	<i>Спеціальні</i>

- 2. Заповніть таблицю (вкажіть суб'єктів нормопроекувальної діяльності за основними групами):

основні групи державних суб'єктів нормопроекувальної діяльності:	суб'єкти
суб'єкти нормопроекування в межах законотворчої діяльності	
суб'єкти нормопроекування в межах підготовки актів Президента України	
суб'єкти нормопроекування в межах підготовки актів Кабінету Міністрів України	

суб'єкти нормопроєктування в межах підготовки актів центральних та місцевих органів виконавчої влади	
--	--

3. На підставі аналізу Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» визначте стадії законотворчого процесу.

4. Заповніть таблицю (вказіть спільні та відмінні риси процесу відомчої нормотворчості та законотворчості):

відомча нормотворчість	законотворчість
<i>Спільне</i>	
<i>Відмінне</i>	

Тема 4. Юридична техніка..

Реферати:

1. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів.
2. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки.
3. Колізії в сфері нормотворення.
4. Термінологічні колізії в нормотворчій діяльності
5. Юридична техніка нормотворчої діяльності Міністерства внутрішніх справ України.
6. Сучасні концепції оціночних понять у праві.
7. Юридична конструкція в комплексі елементів нормотворчої техніки.

Тестові завдання

1. Система мовних та логічних прийомів, методів, засобів та юридичних процедур діяльності державного апарата спрямованої на вироблення нормативно-правових актів – це:

- a) законодавча техніка
- b) техніка підзаконної нормотворчості
- c) нормопроєктувальна техніка
- d) техніка правозастосування

2. Під терміном розуміють:

- a) відображення явища об'єктивної дійсності у свідомості людей
- b) коротке визначення якого-небудь поняття, що відображає істотні ознаки предмета або явища
- c) слово (або словосполучення), що представляє поняття у відповідній знаковій формі, є його носієм, зовнішнім символом.
- d) не має вірної відповіді

3. Прийом нормопроектувальної техніки, який полягає в тому, що в тексті правового положення міститься вказівка на те, що звертатися за якимось елементом юридичної норми слід до відповідної структурної частини (пункту, статті, глави, розділу) даного або іншого нормативно-правового акту (актів) – це:

- a) посилання
- b) відсилання
- c) відтворення (повторення)
- d) уточнення

4. Під дефініцією розуміють:

- a) відображення явища об'єктивної дійсності у свідомості людей
- b) коротке визначення якого-небудь поняття, що відображає істотні ознаки предмета або явища
- c) слово (або словосполучення), що представляє поняття у відповідній знаковій формі, є його носієм, зовнішнім символом
- d) не має вірної відповіді

5. При конкуренції іноземного терміну з терміном українського походження перевага надається:

- a) іноземному терміну
- b) терміну українського походження або такому іноземному терміну, що фактично набув стійкого україномовного звучання
- c) терміну за вибором нормопроектувальника
- d) створюється новий термін

6. Які терміни відповідно до вимог нормопроектувальної техніки не слід супроводжувати визначеннями (дефініціями) у текстах нормативно-правових актів?

- a) загальноживані терміни
- b) загальноживані терміни, що мають у нормативно-правовому акті особливе, більш точне, спеціальне значення
- c) професійні терміни
- d) юридичні терміни

7. Прийом нормопроектувальної техніки суть якого полягає в тому, що будь-яка юридична норма завжди має повну структуру (гіпотезу, диспозицію, санкцію) та викладається в текстах нормативно-правових актів у формі правових положень – це:

- a) юридична конструкція

- b) нормативна побудова
- c) галузева типізація
- d) не має вірної відповіді

8. Прийом нормопроектувальної техніки, який забезпечує побудову типових моделей (схем) правовідносин, які відображають їх структурну будову та взаємозв'язок, відбивають особливості різних правовідносин – це:

- a) юридична конструкція
- b) нормативна побудова
- c) галузева типізація
- d) не має вірної відповіді

9. Прийом нормопроектувальної техніки, який полягає у визначенні поняття через інше поняття, що є найближчим його родом, з вказівкою на видову відмінність – це:

- a) прийом визначення понять через рід і видову відмінність
- b) прийом визначення понять через перерахування
- c) прийом класифікації понять
- d) прийом “підміни понять”

10. Яке з названих понять є оціночним поняттям?

- a) особлива жорстокість
- b) аукціон
- c) крадіжка
- d) лізингова діяльність

11. Прийом відтворення (повторення) правових положень використовується в текстах нормативно-правових актів для того, щоб:

- a) нормативно-правовий акт був більш ясним
- b) нормативно-правовий акт був більш точним
- c) забезпечити логічний зв'язок положень різних актів
- d) не має вірної відповіді

12. Прийом нормопроектувальної техніки, який передбачає однозначність, загальнозначеність, стабільність і доступність термінології нормативно-правових актів, має назву:

- a) упорядкування термінології
- b) адаптація термінології
- c) гармонізація термінології
- d) уніфікація термінології

Завдання для самостійної роботи:

1. Розкрийте поняття та ознаки юридичної техніки.
2. Визначте роль і значення термінології в нормопроектуванні.
3. Розкрийте структуру проекту нормативно-правового акту.
4. Вкажіть основні вимоги до змісту підзаконного нормативно-

правового акту.

5. Розкрийте сутність оціночних понять та юридичних конструкцій.
6. Назвіть причини виникнення правових помилок.
7. Вкажіть види правотворчих помилок.
8. Назвіть види колізій у нормативно-правових актах.
9. Вкажіть способи подолання колізій у нормативно-правових актах.
10. Розкрийте способи усунення прогалин у нормативно-правових актах.

актах.

Практичні завдання:

1. Використовуючи інформаційно-пошукову систему "Законодавство України" підберіть з чинного законодавства приклади використання в текстах нормативно-правових актів різних видів термінів. Результат викладіть у конспекті за такою схемою.

1.	Загальноживані терміни	
2.	Загальноживані терміни, що мають у нормативно-правовому акті особливе, більш точне, спеціальне значення	
3.	Професійні терміни	
4.	Юридичні терміни	
5.	Архаїзми	
6.	Історизми	
7.	Жаргонізми (арго)	
8.	Іноземні слова (словосполучення)	
9.	Правові аббревіатури	
10.	Правові символи	
11.	Оціночні поняття	

2. Використовуючи інформаційно-пошукову систему "Законодавство України" підберіть з чинного законодавства приклади використання в текстах нормативно-правових актів різних видів правових положень (правових формул, що виражають закінчену думку). Результати викладіть у конспекті за такою схемою:

1.	Види правових положень залежно від цільового призначення:	
	положення-начала	
	положення-принципи	
	положення-дефініції	
	положення-доручення	
	колізійні положення	
2.	Види правових положень залежно від ступеня узагальнення правового матеріалу:	
	загальні положення	
	спеціальні положення	

	виключні положення	
3.	Види правових положень залежно від методу правового регулювання:	
	імперативні положення	
	диспозитивні положення	
4.	Види правових положень залежно від характеру впливу на особу:	
	заохочувальні положення	
	рекомендаційні положення	
5.	Види правових положень залежно від функціональної спрямованості:	
	регулятивні положення:	дозволяльні (уповноважувальні) положення
		зобов'язувальні положення
		заборонювальні положення
	охоронні положення	

3. Відомий німецький юрист Рудольф фон Ієринг зазначав: “Технічна недосконалість права не є лише частковою недосконалістю, не є нехтуванням окремою стороною права. Технічна недосконалість права являє собою недосконалість усього права, недолік, що гальмує право і шкодить йому у всіх його цілях і завданнях”.

Прокоментуйте наведене вище висловлювання Р. Ієринга. Відповідь обґрунтуйте.

4. Підготовка мультимедійних презентацій по питаннях даної теми.

Тема 5. Тлумачення як елемент нормотворчої діяльності

Реферати:

1. Значення тлумачення норм права.
2. Юридична герменевтика як наука і мистецтво тлумачення.
3. Процес тлумачення норм права і його елементи.
4. Механізм з'ясування змісту правової норми.
5. Конкретизація і тлумачення: аспекти співвідношення.
6. Етапи конкретизуючої діяльності.

Тестові завдання

1. Розумовий (інтелектуальний) процес і вид юридичної діяльності, спрямований на з'ясування і роз'яснення змісту норм права та положень інших правових документів з метою правильної їх реалізації:

- a) систематизація
- b) інкорпорація
- c) консолідація
- d) тлумачення

2. За способом юридичного тлумачення виокремлюють такі його види:

- a) буквальне
- b) філологічне
- c) розширювальне
- d) обмежувальне

3. Залежно від співвідношення між текстуальним вираженням правової норми та її дійсним змістом (за обсягом) тлумачення поділяється на такі види:

- a) телеологічне
- b) філологічне
- c) системне
- d) обмежувальне

4. За суб'єктами тлумачення та його юридичними наслідками розрізняють такі види тлумачення:

- a) телеологічне
- b) філологічне
- c) системне
- d) офіційне

5. Офіційне тлумачення поділяється на:

- a) філологічне і системне
- b) нормативне і казуальне
- c) обмежувальне і розширювальне
- d) історико-політичне і цільове

6. Вид тлумачення, коли зміст норми, що тлумачиться, повністю збігається з її текстуальним вираженням:

- a) філологічне
- b) буквальне
- c) обмежувальне
- d) історико-політичне

7. Тлумачення змісту норм права, що здійснюється (чи може здійснюватися) практично всіма людьми, які не мають ні спеціальної юридичної освіти, ні досвіду юридичної діяльності. Значення такого тлумачення здебільшого обмежується потребами реалізації тих чи інших правових норм самим суб'єктом тлумачення:

- a) доктринальне
- b) легальне
- c) буквальне
- d) буденне

8. Функція тлумачення норм права яка спрямована на з'ясування і усвідомлення змісту правової норми, що тлумачиться, самим суб'єктом тлумачення:

- a) гуманізаційна
- b) з'ясувально-пояснювальна
- c) трансформуюча
- d) компенсаційна

9. Чинники, що зумовлюють необхідність тлумачення норм права:

- a) наявність колізій між правовими нормами
- b) прогалини в правовому регулюванні
- c) технічна недосконалість формулювання правових норм
- d) всі відповіді вірні

10. Вид тлумачення, яке здійснюється уповноваженими на те державою органами і результати якого мають обов'язковий характер:

- a) телеологічне
- b) філологічне
- c) системне
- d) офіційне

Завдання для самостійної роботи:

1. Вкажіть поняття та ознаки тлумачення норм права.
2. Охарактеризуйте цілі тлумачення норм права.
3. Визначте фактори, що зумовлюють необхідність тлумачення.
4. Розкрийте об'єкт та предмет тлумачення норм права.
5. Вкажіть та розкрийте особливості стадій тлумачення.
6. Здійсніть співвідношення дійсного змісту норм права з її текстуальним виразом.
7. Розкрийте сутність акту тлумачення норм права.
8. Вкажіть види інтерпретаційних актів.
9. Розкрийте особливості структури акту тлумачення норм права.

Практичні завдання:

1. Складіть порівняльну таблицю основних термінів теми:

Поняття 1	Поняття 2
Спільне	
Поняття 1	Поняття 2
Відмінне	

Варіант 1. «Спільне і відмінне між поняттями нормативне та казуальне тлумачення норм права».

Варіант 2. «Спільне і відмінне між поняттями авторське та делеговане тлумачення норм права».

2. Знайдіть та виправте помилку:

2.1. Офіційне тлумачення здійснюється уповноваженими на те державою органами і результати якого не мають обов'язковий характер;

2.2. Залежно від співвідношення між текстуальним вираженням правової норми та її дійсним змістом (за обсягом) тлумачення поділяється на такі види:

1) буквальне (адекватне) тлумачення, коли зміст норми, що тлумачиться, повністю збігається з її текстуальним вираженням;

2) обмежувальне, коли зміст норми, що тлумачиться, ширший за її текстуальне вираження;

3), розширювальне, коли зміст норми, що тлумачиться, вужчий від її текстуального вираження

3. Ст.29 Конституції України: «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність». Який вид тлумачення норм права за обсягом потрібно використати?

4. Підготовка мультимедійних презентації по питаннях даної теми.

Тема 6. Міжнародна нормотворчість

Реферати:

1. Основні та допоміжні способи міжнародної правотворчості.
2. Односторонні акти держав.
3. Вплив міжнародної судової практики на правотворчий процес.
4. Вплив Постійної палати третейського суду на міжнародну правотворчість.
5. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
6. Суб'єкти міжнародної правотворчості.

Тестові завдання

Міжнародно-правова норма – це:

- A. юридично обов'язкове, формально визначене правило поведінки, що регулює міжнародні відносини та створюється самими державами;
- B. юридично обов'язкове, формально визначене правило поведінки, що регулює міжнародні відносини та створюється самими суб'єктами міжнародного права;
- C. формально визначене правило поведінки, що регулює міжнародні відносини та створюється самими суб'єктами міжнародного права;
- D. формально визначене правило поведінки, що регулює міжнародні відносини та створюється міжнародними організаціями.

Методи створення норм міжнародного права визначають:

- a) суб'єкти міжнародного права;
- b) міжнародні організації;
- c) держави;

d) держави, міжнародні організації.

До односторонніх актів держав відносяться:

- a) зобов'язання, визнання;
- b) протест, заяви, ноти;
- c) виступи лідерів держав, державних та політичних діячів;
- d) всі відповіді вірні.

Статті 11 Віденських конвенцій 1969 і 1986 років встановили наступні способи вираження згоди на обов'язковість договору:

- a) підписання договору;
- b) ратифікація договору;
- c) підписання договору, обмін документами;
- d) всі відповіді вірні.

Що є джерелами *acquis communautaire*:

- a) установчі договори Європейського Союзу;
- b) нормативно-правові акти, що прийняті інститутами Європейського Союзу;
- c) міжнародні договори, однією із сторін яких є Європейський Союз;
- d) рішення Суду Європейського співтовариства, в яких дається офіційне тлумачення відповідних правових норм;
- e) усі відповіді правильні.

Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу — це:

- a) процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*;
- b) поетапне прийняття та впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням законодавства Європейського Союзу;
- c) зближення існуючого і майбутнього законодавства України з законодавством Співтовариства (Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство по атомній енергії та Європейське співтовариство по вугіллю та сталі);
- d) усі відповіді правильні.

Підставами абсолютної недійсності міжнародних договорів можуть бути:

- a) обманні дії іншої держави; примус держави в результаті застосування сили чи її погрози;
- b) обманні дії іншої держави; примушування представника держави; примус держави в результаті застосування сили чи її погрози;
- c) обманні дії іншої держави; підкуп представника держави; примушування представника держави; примус держави в результаті застосування сили чи її погрози;

d) підкуп представника держави; примушування представника держави; примус держави в результаті застосування сили чи її погрози.

Підставами відносної недійсності є міжнародних договорів є:

a) порушення норми внутрішнього права; перевищення представником держави правомочності на вираження згоди на обов'язковість договору; помилка, яка стосується факту або ситуації, що існувала при укладенні договору, якщо вони представляли істотну основу для згоди на обов'язковість;

b) перевищення представником держави правомочності на вираження згоди на обов'язковість договору; помилка, яка стосується факту або ситуації, що існувала при укладенні договору, якщо вони представляли істотну основу для згоди на обов'язковість;

c) порушення норми внутрішнього права; перевищення представником держави правомочності на вираження згоди на обов'язковість договору;

d) порушення норми внутрішнього права; помилка, яка стосується факту або ситуації, що існувала при укладенні договору, якщо вони представляли істотну основу для згоди на обов'язковість.

Завдання для самостійної роботи:

1. Вкажіть поняття та ознаки міжнародної нормотворчості.
2. Охарактеризуйте принципи міжнародної правотворчості.
3. Вкажіть особливості процесу формування звичаєвих норм у міжнародному праві.
4. Розкрийте особливості процесу формування договірних норм.
5. Вкажіть особливості правотворчості ООН.
6. Здійсніть аналіз правотворчого процесу в ЄС.
7. Розкрийте особливості правотлумачної практики МС ООН.
8. Визначте вплив Постійної палати третейського суду на міжнародну правотворчість.
9. Вкажіть місце у внутрішньому правопорядку України загальноновизнаних звичаєвих норм міжнародного права.

Практичні завдання:

1. Заповніть таблицю (вкажіть спільні та відмінні риси міжнародно-правового договору та міжнародно-правового звичаю):

міжнародно-правовий договір	міжнародно-правовий звичай
<i>Спільне</i>	
<i>Відмінне</i>	

2. Заповніть таблицю (вказіть органи нормотворчої діяльності ЄС та їх функції у цьому процесі):

органи нормотворчої діяльності ЄС:	функції

3. На підставі аналізу Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року визначте стадії укладення міжнародного договору:

4. Підготовка мультимедійних презентації по питаннях даної теми.

6. Індивідуальні завдання (курсіві, дипломні роботи)

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Нормотворча діяльність» не передбачено.

7. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються словесні, наочні та практичні методи навчання.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Методи контролю – усне та письмове опитування, практична перевірка виконаних завдань, тестовий та рейтинговий контроль. Контроль успішності здобувачів вищої освіти з кожної навчальної дисципліни поділяється на поточний і підсумковий контроль.

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують різні методи і форми контролю: 1) метод усного контролю; 2) метод письмового контролю; 3) метод тестового контролю; 4) метод програмованого контролю.

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до програми, робочої програми, силабусу.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувача щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння

навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Поточний контроль – усний (у вигляді індивідуального або групового опитування, аналізу ділових ситуацій, ділових ігор) або письмовий (у вигляді контрольної роботи, тестів). Форми поточного контролю з кожної теми визначає викладач.

Контрольне оцінювання може проводитись в усній формі, у формі письмової контрольної роботи та/або тестування (комп'ютерного, письмового).

Контроль самостійної роботи здійснюють шляхом перевірки виконаних завдань на практичних, семінарських заняттях, написання рефератів, есе тощо.

Підсумковий контроль – контроль навчальних досягнень здобувачів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі заліку або іспиту (якщо дисципліна вивчається впродовж декількох академічних періодів, то підсумковий контроль може проводитись за частиною дисципліни, вивченої в даному академічному періоді). Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає три теоретичних питання.

Критерії оцінювання результатів навчання

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії оцінювання
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив від 90% тестових завдань.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив 75–90% тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив 60–75% тестових завдань.
2	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є:

1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Вищий навчальний заклад на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю. Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік складається робочий навчальний план, що затверджується керівником вищого навчального закладу (п.4 статті 10 ЗУ «Про вищу освіту»).

За рекомендацією МОН України розподіл балів з яких формується рейтинг компетентності здобувача вищої освіти відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

Рейтинг компетентності курсантів (слухачів, студентів) НАВС з навчальної дисципліни.

Рейтинг компетентності курсантів (слухачів, студентів) з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою: максимальний рейтинг з навчальної роботи – 60 балів (мінімальний 30 балів), максимальний рейтинг з підсумкового контролю – 40 балів. Якщо курсант (слухач, студент) не зміг отримати мінімальної кількості балів з навчальної роботи (30 балів) або його загальний рейтинг компетентності складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

Якщо курсант (слухач, студент) виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності курсант (слухач, студент)а НАВС з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів¹.

Рейтинг з навчальної роботи курсант (слухач, студент)а НАВС

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з *аудиторної роботи* (лекційні, лабораторні, практичні, семінарські заняття) та *самостійної роботи*.

¹ Тобто даний рейтинг є додатковим і у разі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів які її перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингові бали за наукову роботу* – 20 балів, сума $55+35+20=110$, *загальний рейтинг компетентності* курсант (слухач, студент)а 100 балів.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи курсант (слухач, студент)а з дисциплін, що забезпечуються кафедрою здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5. Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача вищої освіти

Бали	Вид рівня компетентності	Критерій оцінювання компетентності	
2	Рецептивно-продуктивний	<i>Незадовільний</i>	У курсант (слухач, студент)а <i>відсутні знання</i> навчального матеріалу або він відмовляється від відповіді.
		<i>Низький</i>	Курсант (слухач, студент) має <i>фрагментарні знання</i> , що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
		<i>Мінімальний</i>	Курсант (слухач, студент) має <i>безсистемні знання</i> , допускає формально-логічні помилки при формулюванні понять, класифікаційних критеріїв та їхньому тлумаченні. Хаотично і невпевнено викладає матеріал, не здатен відділяти головне від другорядного, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.
3	Репродуктивний	<i>Достатній</i> Курсант (слухач, студент) має <i>базові знання</i> з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.	

4	Конструктивно-варіативний	Добрий	Курсант (слухач, студент) має <i>грунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямках впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.
5	Творчий	Відмінний	<i>рівень компетентності.</i> Курсант (слухач, студент) має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.

Рейтинг компетентності з навчальної роботи курсант (слухач, студент)а визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу курсант (слухач, студент)а отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал курсант (слухач, студент) визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни поділених на кількість відповідей курсант (слухач, студент)а з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)². ***При визначенні середньоарифметичного балу курсант (слухач, студент) необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отримані курсант (слухач, студент)ом не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли***

² Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості курсант (слухач, студент) має відповідати більше ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті курсант (слухач, студент) був відсутній отримав нуль яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+4+3+4):4=3,5$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи курсанта (слухача, студента) буде $3,5 \times 12 = 42$.

середньоарифметичний бал курсант (слухач, студент)а менший 2,5 курсант (слухач, студент) вважається таким, що має академічну заборгованість і не допускається до підсумкового контролю.

Рейтинг з підсумкового контролю курсанта (слухача, студента)

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою передбачений у формі екзамену.

Екзамен із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються курсанту (студенту). Максимальна кількість балів з підсумкового контролю курсантів (слухачів, студентів) становить 40 балів. Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість курсантів (слухачів, студентів) у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць.

Білеті підсумкового контролю мають складатися з теоретичних і практичних питань. Білеті підсумкового контролю мають відповідати таким вимогам:

– кожне питання бажано розпочинати словами: обґрунтувати..., проаналізувати..., дати оцінку..., довести... тощо, щоб забезпечити перевірку вміння здобувачів вищої освіти використовувати набуті знання для вирішення практично спрямованих завдань;

– складність білетів має бути приблизно однаковою і дозволяти курсант (слухач, студент)у за час, відведений для відповіді, глибоко та повно розкрити зміст усіх питань;

– при формулюванні завдань (питань) необхідно використовувати поняття, терміни, назви, позначення тощо відповідно до програми навчальної дисципліни.

Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни³.

Оцінювання компетентності курсант (слухач, студент)а під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 1).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю курсант (слухач, студент)а визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу курсант (слухач, студент)а отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал курсант (слухач, студент)а з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділених на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁴.

---

³ Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань що виноситься на самостійну роботу.

⁴ Наприклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 3 бали. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5+3) \div 4) \times 8 = 30$. Або інший приклад,

Рейтинг наукової роботи курсант (слухач, студент)а

За результатами семестрової наукової роботи курсанта (слухача, студента) його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

Рейтингові бали за наукову роботу курсантів (слухачів, студентів) нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень курсанта (слухача, студента)

Результати творчої роботи курсанта (слухача, студента)	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт факультету (інституту), приз за експонат на виставці робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

Фіксація результатів компетентності курсант (слухач, студент)а

Для занесення результатів компетентності курсант (слухач, студент)а у відомість обліку успішності, залікову книжку курсант (слухач, студент)а використовується таблиця співвідношення між рейтингом курсант (слухач, студент)а та ECTS оцінками (табл. 3).

Розподіл балів, що присвоюються здобувачеві

Накопичення балів з тем за усі види робіт						Підсумковий контроль: залік	Підсумкова кількість балів
<i>max 60%</i>						<i>max 40%</i>	<i>max 100%</i>
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	Самостійна робота	Залік	
5	5	5	5	5	5	40	100

курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((3+4+5) \div 3) \times 8 = 32$. Або ще приклад, курсант (слухач, студент) відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідно його загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання екзамену буде $((4+5) \div 2) \times 8 = 36$.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанційного навчання

– пакет програмних продуктів Microsoft Office, а саме: Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft PowerPoint та ін.;

– мультимедійний проєктор, комп'ютер /ноутбук/планшет, інтерактивні дошки.

Для забезпечення можливості організації дистанційного навчання може використовуватися платформа Zoom, середовище Classroom, Moodle «Мудл», Соціальні мережі та Telegram.

10. Перелік питань/завдань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

1. Поняття та ознаки правотворчості.
2. Відмінність правотворчості від правоутворення.
3. Співвідношення категорій «правотворчість» та «законотворчість».
4. Співвідношення категорій «правотворчість» та «нормотворчість».
5. Поняття та ознаки нормотворчості.
6. Сутність та завдання нормотворчості.
7. Рівні нормотворчості.
8. Функції нормотворчості.
9. Класифікація нормотворчості.
10. Нормотворчість як форма юридичної діяльності.
11. Суб'єкти нормотворчої діяльності.
12. Нормотворча компетенція.

13. Об'єкт та предмет нормотворчої діяльності.
14. Юридичний документ як носій правової інформації.
15. Функції та класифікація документів.
16. Види юридичних документів.
17. Поняття та ознаки нормативно-правових актів.
18. Відмінність нормативно-правових актів від інших видів правових актів.
19. Класифікація нормативно-правових актів.
20. Закони та підзаконні нормативно-правові акти.
21. Види законів за їх значенням і місцем в системі законодавства.
22. Види підзаконних нормативно-правових актів.
23. Чинність та дія нормативно-правових актів: співвідношення понять.
24. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб.
25. Система законодавства: поняття та структура.
26. Система нормативно-правових актів України.
27. Сучасна нормативна база, що регулює процеси роботи з документами.
28. Поняття та особливості нормотворчого процесу.
29. Стадії нормотворчого процесу.
30. Передпроектна стадія нормотворчого процесу.
31. Особливості проектної стадії нормотворчого процесу.
32. Концепція проекту нормативно-правового акта.
33. Проведення попередньої експертизи проекту нормативно-правового акта.
34. Розгляд проекту нормативно-правового акта.
35. Прийняття, підписання та офіційне оприлюднення нормативно-правового акта.
36. Нормопроекування як стадія нормотворчого процесу.
37. Мета та основні завдання юридичного нормопроекування.
38. Об'єкт та предмет юридичного нормопроекування.
39. Суб'єкти юридичного проєкування.
40. Функції юридичного нормопроекування.
41. Принципи нормопроекування.
42. Особливості правотворчості народу як основного джерела влади.
43. Своєрідність підготовки нормативно-правових актів і підзаконних актів державними органами.
44. Характеристика правотворчості недержавних організацій.
45. Особливості нормопроекування у процесі законотворчої діяльності.
46. Нормопроекування у процесі діяльності Кабінету Міністрів України.
47. Нормопроекування у процесі відомчої нормотворчої діяльності.
48. Нормотворчість в МВС України.
49. Проблеми нормотворчої діяльності.
50. Поняття та ознаки юридичної техніки.
51. Поняття та елементи нормопроекувальної техніки.
52. Поняття та загальна характеристика засобів і правил

нормопроектувальної техніки.

53. Роль і значення термінології в нормопроекуванні.
54. Правові терміни та оціночні поняття в юридичній техніці.
55. Юридичні конструкції.
56. Структура проекту нормативно-правового акту.
57. Елементи структури законопроекту (закону) та підзаконного

нормативно-правового акту.

58. Вимоги до розроблення проектів законів.
59. Основні вимоги до змісту підзаконного нормативно-правового акту.
60. Правотворчі помилки: поняття та причини їх виникнення.
61. Види правотворчих помилок: змістовні та техніко-юридичні.
62. Попередження, виявлення, усунення та подолання правотворчих

помилок в нормативно-правових актах.

63. Колізії у нормативно-правових актах, їх види.
64. Способи подолання колізій у нормативно-правових актах.
65. Прогалини у нормативно-правових актах.
66. Способи усунення та подолання прогалин у нормативно-правових

актах.

67. Поняття та значення тлумачення норм права.
68. Причини, що викликають необхідність тлумачення норм права.
69. Юридична герменевтика як наука і мистецтво тлумачення.
70. Рівні юридичного аналізу.
71. Роль критеріїв об'єктивності та науковості у тлумаченні правових

норм.

72. Стадії тлумачення правових норм.
73. Поняття способів тлумачення, їх види і основні риси.
74. Види офіційного тлумачення норм права.
75. Акт тлумачення норм права (інтерпретаційний акт): поняття,

сутність.

76. Дія інтерпретаційних актів.
77. Структура акту тлумачення норм права.
78. Види інтерпретаційних актів.
79. Поняття та сутність міжнародної нормотворчості.
80. Суб'єкти міжнародної правотворчості.
81. Сутність міжнародного правотворчого процесу.
82. Принципи міжнародної правотворчості.
83. Способи міжнародної правотворчості.
84. Поняття та зміст міжнародного договору.
85. Державна міжнародна правотворчість.
86. Особливості міжнародного правотворчого процесу за участі держав.
87. Міжнародний договір за участю міжнародних організацій, як

важлива форма правотворчості.

88. Особливості правотворчості ООН.
89. Правотворчий процес в рамках Ради Європи.
90. Правотворчий процес в ЄС.
91. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства

Європейського Союзу.

92. Шляхи вдосконалення міжнародної та національної нормотворчої діяльності.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1861-17#n720>
3. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 950. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF/conv#Text>
4. Про внесення зміни до статті 15 Закону України "Про доступ до публічної інформації" щодо зменшення строку оприлюднення проектів нормативно-правових актів, рішень органів місцевого самоврядування: Закон України від 15.09.2020 № 890-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/890-20#Text>
5. Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 № 731. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п>.
6. Про внесення змін до Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021. № 258. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2021-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.04.2001 р. № 376 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2001-%D0%BF>
8. Про внесення змін до Порядку ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. № 59. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-vedennya-yedinogo-derzhavnogo-reyestru-normativno-pravovih-aktiv-tat270121>
9. Типова інструкція з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України № 1242 від 30.11.2011. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1242-2011-п.
10. Деякі питання документування управлінської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF#Text>
11. Про вдосконалення порядку державної реєстрації нормативно-правових актів у Міністерстві юстиції України та скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів : Наказ Міністерства юстиції України від 12.04.2005 № 34/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0381-05>.

12. Рекомендації з питань підготовки, державної реєстрації та обліку відомчих нормативно-правових актів: Постанова колегії Міністерства юстиції України від 27.03.1998. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003323-98#Text>

13. Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1040.

URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-%D0%BF>

14. Про затвердження форми висновку юридичної служби міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади та його територіальних органів, місцевих державних адміністрацій за результатами проведення юридичної експертизи проекту нормативно-правового акта : Наказ Міністерства юстиції України від 06.07.2011 № 1805/5.

URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0826-11>.

15. Деякі питання документування управлінської діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-%D0%BF>.

16. Методичні рекомендації щодо здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [Електрон. ресурс]: Міністерство юстиції України, Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини; затверджено Урядовим уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини 15.08.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-06#Text>

17. Про здійснення експертизи проектів законів та проектів актів Кабінету Міністрів України, а також нормативно-правових актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, щодо відповідності положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини: Наказ Міністерства юстиції України від 20.08.2008 N 1219/7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1219323-08#Text>

18. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях: Наказ Міністерства юстиції України від 18.06.2015. № 1000/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15/conv#Text>

19. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України: Наказ Державної судової адміністрації України від 20.08.2019 № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text>

20. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. №30. Ст. 260.

21. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. ст.540.

22. Про затвердження Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 1994 р. N 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-94-%D0%BF/conv#Text>

23. Проект Закону про правотворчу діяльність від 25.06.2021 № 5707.

URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355

24. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26.06.1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010

25. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

26. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a04#Text

27. Віденська конвенція про право міжнародних договорів: ООН. Міжнародний договір від 23 травня 1969р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text

28. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569

29. Договір про Європейський Союз: Міжнародний документ від 07.02.1992 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029

30. Справа про тлумачення терміна «законодавство». Рішення Конституційного Суду України № 12-рп/98 9 липн. 1998 р. *Вісник Конституційного Суду України*. 1998. № 4. С. 26.

31. Актуальні проблеми теорії держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг ред. Є. О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2010. 260 с.

32. Артеменко В. Проектування нормативно-правових актів : навч. посіб. Київ : Європа ХХІ, 2007. 256 с.

33. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник. Київ : Фенікс; 2018. 762 с.

34. Ведерніков Ю. А., Папіра А. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 333 с.

35. Ганич О.А. Правотворчість в державному управлінні [Текст] : навч. посіб. Держ. ВНЗ "Донец. нац. техн. ун-т". 2-ге вид., перероб. та допов. Донецьк : ЛАНДОН-ХХІ, 2014. 414 с.

36. Гусарев С. Д., Олійник А. Ю., Слюсаренко О. Л. Теорія права і держави : навч. посіб. Київ : Правова єдність, 2008. 270 с.

37. Гетьман Є.А. Нормотворча діяльність органів виконавчої влади в Україні: правовий зміст і проблемні питання [Текст] : монографія. Харків : Оберіг, 2014. 307 с.

38. Грищук О.В., Заболотна Н. Я. Юридична техніка творення та тлумачення нормативно-правових договорів: теоретико-правовий вимір [Текст]: монографія. Хмельницький : Хмельниц. ун-т упр. і права, 2017. 213 с.

39. Загальна теорія права : підруч. / М. І. Козюбра та ін. ; за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ: Ваіте, 2015. 392 с.

40. Загальна теорія права : підручник / [О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін.] ; за ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2020. 568 с.

41. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права : довідник / Т.Р. Короткий, М.М. Гнатовський. Київ : Фенікс, 2017. 40 с.
42. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підруч. Київ : Кондор, 2006. 477 с.
43. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.
44. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права : навч. посіб. 3-тє вид., змін. й доп. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 247 с.
45. Методичні рекомендації з розробки та прийняття законодавчих актів (законодавча техніка) [Текст] / [Ю. С. Шемшученко та ін. ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, О. І. Ющика] ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012. 92 с.
46. Міжнародне право : підручник / А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
47. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т. 1: Основи теорії. 416 с.
48. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, М. М. Гнатовський та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, 2019. Т. 2: Основні галузі. 624 с.
49. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник / [Т. Л. Сироїд, О. А. Гавриленко, Є. Б. Тітов, Л. О. Фоміна] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : ФОП Бровін О. В., 2018. 292 с.
50. Міжнародні організації : підручник / [В. В. Копійка, Ю. С. Скороход, В. М. Матвієнко та ін. ; за ред. В. В. Копійки] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2015. 783 с.
51. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / Т. Л. Сироїд, Л. О. Фоміна. Харків : Право, 2019. 310 с.
52. Настасяк І. Ю. Тлумачення правових норм : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2009. 336 с.
53. Нормопроектувальна техніка та державна реєстрація нормативно-правових актів : навч.-методич. посіб. / Уклад. : С. Г. Серьогіна та ін. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. 35 с.
54. Нормотворча діяльність Президента України та її нормопроектне забезпечення [Текст] : монографія / [В. Л. Федоренко та ін. ; передм. Ю. В. Ковбасюка ; за ред. О. В. Скрипнюка і В. В. Федоренка] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. : НАДУ, 2011. 343 с.
55. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т.М. Анакіна, О. А. Гавриленко, Ф. Крістані та ін. ; за ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Право, 2018. 456 с.
56. Право Європейського Союзу : підручник / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". О. : Фенікс, 2012. 390 с.
57. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. – Вид. 10 - те, змінене и допов. Харків : Право, 2021. 484 с.

58. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
59. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. Вид. 4-те, допов. і перероб. Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. 524 с.
60. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / О. В. Зайчук та ін. / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
61. Теорія держави та права : навч. посіб. для підготов. до атест. здоб. вищої освіти / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 116 с.
62. Теорія держави та права : підруч. / Є. О. Гіда та ін. / За заг. ред. Є. О. Гіди. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.
63. Теорія міжнародного права: навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О.В. Бігняка. – Херсон : Видавництво «Гельветика», 2020. – 224 с.
64. Фулей Т., Лукас Л., Сайнц Л. Розробка проектів нормативно-правових актів відповідно до методики вирішення проблем. Київ, 2012. 180 с.
65. Шутак І. Д., Онищук І. О., Легін Л. М. Юридична техніка в схемах і таблицях : курс лекцій. Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2016. 232 с.

Додаткова

1. Бабін І.І. Юридична конструкція податку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. К. 2007. 20 с.
2. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ. 2008. 20 с.
3. Бержерон Р. К. Правила нормопроєктування : наук.-попул. вид. Оттава, 1999. 36 с.
4. Берназюк Я.О. Міжнародні організації та установи як учасники правотворчого процесу в Україні. *ScienceRise. Juridical Science*. 2017. № 2. С. 26–30.
5. Бергазюк І.М. Форми та межі участі міжнародних організацій у правотворчому процесі в Україні. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 246-253.
6. Биля І.О. Теоретичні основи використання нормотворчої техніки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. Харків. 2004. 20 с.
7. Білозьоров Є. В., Кривицький Ю. В. Казуальне тлумачення норм права: теоретичні та практичні аспекти розуміння. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 18. Економіка і право. Київ, 2015. Вип. 27. С. 207–215.
8. Білляр К. Л. Загальна характеристика правотворчої діяльності Міжнародної морської організації (ІМО). *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 289-293.
9. Бровко О. Міжнародний звичай у контексті міжнародного правотворчого процесу. Співвідношення між загальним та локальним звичаєм. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 98(1). С. 134–136.
10. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монографія. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.

11. Галімурка П. Правова природа консультативних висновків Міжнародного Суду ООН. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2019. Випуск 47. С. 163-172.
12. Гуйван П. Д. Юридична визначеність правозастосування за європейськими принципами. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2017. № 3. С. 276-281
13. Гусаров С.М. Поняття та сутність правотворчості в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 38–46.
14. Данильченко Т.С. Межі правотворчості міжнародних організацій у сучасних умовах: автореф. дис канд. юрид. наук за спец.: 12.00.11. Київ, 2017. 20 с.
15. Дзейко Ж.О. Поняття юридичних конструкцій як засобів законодавчої техніки. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. №1 (75). С. 5-17.
16. Дідич Т. О. Нормопроекування: питання теорії та методології : монографія. Київ : Вид-во Європ. університету, 2010. 160 с.
17. Дудаш Т. Особливості аргументування рішень Європейського суду з прав людини (до характеристики методологічних підходів). *Право України*. Київ, 2017. № 4. С. 86–96.
18. Застосування Європейської конвенції з прав людини та практики суду в діяльності органів внутрішніх справ України / Ю. Л. Білоус та ін. Київ : Цифра, 2008. 324 с.
19. Зубенко А.В. Інтерпретаційна техніка актів тлумачення норм права. *Форум права*. Електронне наукове фахове видання. 2012. №4. С. 395-398. – URL: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/8biozcz.pdf>
20. Кадикало О. І. Офіційне тлумачення норм Конституції і законів конституційними судами (на прикладі України і країн СНД) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ. 2010. 22 с.
21. Кістяник В. І. Вплив моделі правової аргументації Р. Дворкіна на судові рішення. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 21–24.
22. Козюбра М. І. Моделі (типи) юридичної аргументації. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2013. Т. 144–145. С. 3 – 8.
23. Козюбра М. І. Теорія юридичної аргументації: історія становлення, стан і перспективи у вітчизняній юриспруденції. *Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна : зб. наук. статей ; гол. ред. А. Мелешевич*. Київ : Дух і літера, 2013. С. 559–582.
24. Константиї О. В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового правозастосування Верховного Суду України. *Вісник Верховного Суду України*. Київ, 2012. № 1 (137). С. 33–35.
25. Комарова Т. В., Трагнюк О. Я., Яковюк І. В. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях) : навч.-довід. посібник / за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 178 с.
26. Комарова Т. В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС : монографія. Харків : Право, 2018. 528 с.
27. Костовська К. М. Юридична техніка актів правозастосування в діяльності органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук :

12.00.01. Львів. 2011. 16 с.

28. Кривицький Ю. В. Генезис теорії юридичної аргументації: від давньогрецької софістики до «аргументативного повороту». Національні правові системи в умовах глобалізації (пам'яті професора О.Г. Мурашина) : зб. матеріалів круг. столу (м. Київ, 21 берез. 2019 р.) / Редкол. : А. М. Завальний, Ю. В. Кривицький, Н. В. Лазнюк. Київ : НАВС, 2019. С. 74–79.

29. Кривицький Ю. В. Історичний спосіб тлумачення норм права: загальнотеоретичний аспект. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2012. № 1. С. 32–36.

30. Кривицький Ю. В. Правила правозастосовної юридичної аргументації. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Консультат. місія Європейського Союзу. Харків, 2019. С. 107–109.

31. Кривицький Ю. В. Судова аргументація як вид юридичного дискурсу. Критичне мислення у вільному суспільстві: теоретико-методологічний, конституційно- та міжнародно-правовий потенціал : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 17 квіт. 2019 р.). Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2019. С. 124–128.

32. Кривицький Ю. В. Юридична аргументація: доктринальне розуміння та методологічний потенціал. *Філософські та методологічні проблеми права*. Київ, 2019. № 2 (18). С. 36–45.

33. Левченков О.І. Вплив процесів глобалізації та євроінтеграції на ефективність регулювання суспільних відносин в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 2. С. 83–90.

34. Лобач О. М. Юридична аргументація в податковому праві (загальний огляд). *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2017. Т. 193. С. 30–37.

35. Малента В. С. Неофіційне тлумачення норм права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 18 с.

36. Мартиненко П. Місце та роль Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року в конституційно-правовому механізмі України. *Вісник Конституційного Суду України*. Київ, 2002. № 2. С. 64–75.

37. Матат Ю. І. Прогалини в законодавстві та засоби їх подолання в правозастосовній діяльності : монографія. Харків : Право, 2015. 175 с.

38. Мельник М. О. Вплив висновків школи правового реалізму на теорію юридичної аргументації. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ, 2017. Т. 193. С. 26–30.

39. Мінченко О. В. Загальнотеоретичні та методологічні засади системи юридико-лінгвістичних знань : монографія / Нац. акад. внутр. справ. Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2019. 384 с.

40. Мінченко О. В., Рогатюк І. В. Невинуватість чи невинність. Невідповідність дефініцій кримінального процесуального та кримінального кодексів статті 62 Конституції України. *Право України*. 2019. № 4. С. 196–205.

41. Молибога М. П. Тлумачення (інтерпретація) правових норм: наукове та практичне значення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2010. 20 с.

42. Молибога М. П. Тлумачення норм права: сутнісні характеристики. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2010. № 2. С. 42–46.
43. Попова О.В. Нормотворчий процес та правозастосування: навчальний посібник. Київ: НУБіП України, 2022. 168 с.
44. Нігреєва О. Правотворчість у контексті джерел міжнародного права. *Юридичний вісник*. 2014. № 5. С. 157–162.
45. Нігреєва О.О. Міжнародна правотворчість крізь призму юридичного процесу. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2015. № 3. С. 162–167.
46. Оверчук О.М. Актуальне питання до проблеми механізму міжнародної правотворчості. URL: http://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:y_uiGaBPjocJ:scholar.google.com/&hl=uk&as_sdt=0,5
47. Онищук І. І. Проблеми вдосконалення нормативно-правового регулювання вимог до юридичної техніки. *Юридична Україна*. Київ. 2011. № 6 (102). С. 22–27.
48. Онищук І.І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах : монографія. 2-ге вид., стер. Харків : Право. 2019. 226 с.
49. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія. Харків : Право. 2008. 240 с.
50. Політюк А. П. Аргументація як предмет неформальних досліджень (неформальна логіка та риторична аргументація) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.06. Київ. 2015. 18 с.
51. Право Європейського Союзу: нормат. матеріали / упоряд.: І.В. Яковюк, Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк; за ред. І.В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 500 с.
52. Право в публічному управлінні : навч. посіб. / [Н. Г. Плахотнюк, В. І. Мельниченко, С. Д. Дубенко та ін.]. Київ : ПАДУ. 2018. 240 с.
53. Правотворчість та правозастосування у демократичній державі: теорія і практика [Текст] : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. : тези наук. доп. (3 жовт. 2019 р.) / "Правотворчість та правозастосування у демократичній державі: теорія і практика", міжнародна юридична науково-практична конференція (2019 ; Київ). Київ : Редакція "ТПУ", 2019. 105 с.
54. Пригара Л. І. Юридична техніка актів правозастосування : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ. 2008. 19 с.
55. Проблеми законодавчого регулювання порядку розробки та прийняття нормативно-правових актів: тези доп. та повідомл. сучасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2–3 листоп. 2017 р.) / за заг. ред. І. Д. Шутака. Харків : Право, 2017. 344 с.
56. Проблеми тлумачення правових норм : [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / Г. О. Саміло – Електрон. дані. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см
57. Рабінович П. М., Дудаш Т. І. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження. *Вісник Національної академії правових наук України*. Харків, 2016. № 2 (85). С. 8–20.
58. Савенко М. Д. Методологія юридичної аргументації у рішеннях конституційної юстиції. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. Київ,

2013. Т. 144–145. С. 12–17.

59. Сердюк О. В., Трагнюк О. Я., Яковюк І. В. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (в питаннях і відповідях) : навч.- довід. посібник / за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 124 с.

60. Сучасні проблеми міжнародного права. *Liber Amicorum* до 60-річчя проф. М.В. Буроменського : моногр. / авт.кол.; за ред. В.М. Репецького та В.В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. 564 с.

61. Тимофєєв О. О. Тлумачення податково-правових норм : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2010. 20 с.

62. Третьяков Д. Ієрархія законів і принцип «*pacta servanda*». До питання про статус і місце міжнародних договорів у правовій системі України. *Віче*. Київ, липень 2008. № 14. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/1020/> (дата звернення: 05.09.2019).

63. Трояновський О.В. ПАСТА SUNT SERVANDA? Про режим односторонніх актів в міжнародному праві. *Право та державне управління*. 2021. № 2. С. 213-220.

64. Чаплук О.І. Співвідношення суб'єктів національної та міжнародної правотворчості: методологічні аспекти здійснення. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 2. С. 36–39.

65. Чулінда Л. І. Юридико-лінгвістичне тлумачення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 20 с.

66. Шиб Т. Співвідношення міжнародного та національного права України. *Віче*. Київ, 2011. № 4. С. 30–32.

67. Шпакович О. М., Шаламберідзе М. В. Правотворча діяльність міжнародних організацій. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 108-114.

68. Шпакович О. М. Право міжнародних організацій : курс лекцій. Київ: Ін-т міжнар. відносин, 2020.

69. Щербина О. Ю. Специфіка витлумачення терміна «юридична аргументація» у логіко-юридичних студіях. Альманах. *Філософські проблеми гуманітарних наук*. Київ. 2016. № 25. С. 61–66.

70. Щокін Ю. В. Міжнародно-правовий звичай: проблеми теорії і практики. Харків: Право, 2012. 456 с.

71. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / О. М. Юркевич та ін. / За заг. ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2015. 336 с.

72. Яворська І. Правотворча функція Суду Європейських Співтовариств. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2008. Вип. 25. С. 207–211.

73. Якименко Х.С., Сало В.І. Правотворча діяльність інститутів Європейського Союзу. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 27. С. 77–91.

15. Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Президент України. URL: <http://www.president.gov.ua/>

3. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/>
5. Міністерство внутрішніх справ. URL: <https://mvs.gov.ua/>
6. Асоціація міжнародного права. URL: <http://www.ila-hq.org>
7. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія. URL: <http://ials.sas.ac.uk/library/eservice/elibrary.htm>
8. Європейський Союз. URL: <https://europa.eu>.
9. Європейський суд з прав людини. URL: <https://www.echr.coe.int>.
10. Загальна інформація про установи ЄС: URL: <http://europa.eu.int/geninfo/info-en.htm>
11. Міжнародний кримінальний суд. URL: <https://www.icc-cri.int>.
12. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua>
13. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.library.ukma.edu.ua>
14. Національна академія внутрішніх справ. URL: <http://www.naiau.kiev.ua>
15. Національна бібліотека Німеччини. URL: http://www.dnb.de/DE/Home/home_node.html
16. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
17. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://www.nplu.org>
18. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua>
19. Національна бібліотека Франції. URL: <http://www.bnf.fr/>
20. Національна Парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
21. Німецькі бібліотеки. URL: <http://www.ddb.de/>
22. Організація Об'єднаних Націй. URL: <http://www.org.ua>
23. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk.
24. Рада Європи. URL: <https://www.coe.int>.
25. Українська правнича фундація. URL: <http://www.ulf.com.ua/>
26. Українська асоціація міжнародного права. URL: <https://www.uail.com.ua>.
27. Центр європейського і порівняльного права. URL: <http://www.ecle.gov.ua/>
28. Центр розвитку українського законодавства. URL: <http://www.ulde.kiev.ua/news.php>
29. Центр політико-правових реформ. URL: <http://pravo.org.ua>
30. Юридична бібліотека Школи права Єльського університету. URL: <http://library.law.yale.edu>

Розробники:

Оксана ЛАПКА

Денис ТИХОМИРОВ